

Oleksandr Kutsenko

Postgraduate

Zaporizhzhia National University

**PECULIARITIES OF THE FORMATION
AND IMPLEMENTATION OF THE SYSTEM OF ENSURING
FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY
OF INDUSTRIAL ENTERPRISES UNDER THE CONDITION
OF VARIABILITY OF THE MARKET ENVIRONMENT**

Summary

It was determined that in the conditions of the variability of external and internal environment factors, the appearance of threats and risks, there is a need to implement management tools for ensuring financial and economic security at enterprises, which will allow timely response to them, form measures to neutralize the impact in order to increase the level of financial and economic security, ensuring the stability of functioning. It was established that the main management tools are the system, mechanism, and strategy for ensuring financial and economic security. The existing approaches to the formation of a system of ensuring financial and economic security have been studied and the absence of a single comprehensive approach has been established. A management system for ensuring the financial and economic security of the enterprise has been formed based on the use of systemic, innovative, informational approaches and is based on components and stages. The implementation of the management system for ensuring the financial and economic security of the enterprise will allow timely identification, research, analysis of factors of the external and internal environment, threats and risks, and adaptation to their influence. This management system provides for the use of information technology in order to automate its work, as well as to improve the work of the management mechanism. It was found that the use of the management system will ensure the effectiveness of the mechanism for further increasing the level of financial and economic security of the enterprise, stabilization of the financial condition, efficiency of economic activity, and determination of development directions in the long term. It was found that the observance of systemic, innovative, informational approaches within the management system guarantees the coherence of its work, the establishment of interaction between all management tools, the implementation of innovative approaches, the development of sound solutions, the use of information technologies for work automation.

Вступ

За ринкових умов господарювання, змінності факторів ринкового середовища, виникнення загроз та ризиків перед підприємствами стоїть задача своєчасного їх виявлення, дослідження. Чимало підприємств опинилися у складному становищі, характеризуються погіршенням результатів діяльності, зниженням показників, доволі низьким рівнем фінансово-економічної безпеки, втратою конкурентних позицій на ринках збуту товарів. Відповідно, виникає нагальна потреба у підвищенні ефективності фінансово-господарської діяльності, поновленні втрачених позицій та формуванні конкурентних переваг, а також у захисті від негативного впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Це можливо за умови стійкого рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, налагодження роботи. Проте, переважна більшість підприємств має низький, нестабільний рівень фінансово-економічної безпеки та задля його підвищення доцільним є використання комплексу інструментів, які гарантуватимуть зростання фінансової, економічної безпеки. Більшість підприємств не використовують інструменти управління і тому доцільним є їх формування, впровадження. Серед таких інструментів слід виділити систему управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки, впровадження якої дозволить виявити, проаналізувати вплив факторів ринкового середовища.

На даний момент відсутній комплексний підхід до розробки та використання такого інструменту управління як система управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємств і доцільним є більш детальне розкриття даного питання. Адже впровадження системи управління дозволить своєчасно реагувати на змінність факторів ринкового середовища, загрози, ризику, адаптуватися до їх впливу та вдосконалювати роботу механізму управління.

Крім того, система управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки на підприємствах виступає як допоміжний інструмент, який взаємодіє із загальною стратегією розвитку, стратегією фінансово-економічної безпеки, механізмом управління та дозволить автоматизувати процес розробки, прийняття рішень, вибору більш ефективних рішень, провести детальне дослідження факторів ринкового середовища, загроз та ризиків, розробити заходи до мінімізації їх негативного впливу. Тому питання розробки системи управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки є наразі актуальним для промислових підприємств.

Розділ 1. Дослідження системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств

Реалії сьогодення, а саме нестабільність ринкового середовища, виникнення нових загроз та ризиків провокують виникнення все нових

проблем на рівні підприємств, спричиняють погіршення результатів їх фінансово-господарської діяльності. Все це вимагає нових підходів, інструментів до вирішення існуючих проблем, розробки та реалізації управлінських рішень. Водночас фактори оточуючого середовища необхідно своєчасно виявляти, оцінювати, нейтралізувати, що можливо за умови використання інструментів управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємств. При цьому, під інструментами управління доцільно розглядати систему, механізм та стратегію управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємств. Дані інструменти повинні бути раціональними у використанні, ефективними, базуватися на застосуванні інформаційних технологій, їх впровадження повинно гарантувати підвищення рівня фінансово-економічної безпеки, ефективність господарської діяльності.

Враховуючи означене, на підприємствах існує нагальна потреба у розробці нових підходів до розробки інструментів, які б забезпечили своєчасне, гнучке реагування на фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, загрози і ризики, підвищення рівня фінансово-економічної безпеки у коротко- та довгостроковому періодах.

Система управління та забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств, проблема її використання досліджена в працях таких науковців: Васильєв О.В., Мейта В.І. [1, с. 140–144]; Данілова Е.І. [2, с. 55–59]; Живко З.Б., Черевко О.В., Зачосова Н.В., Живко М.О., Баворовська О.Б., Занора В.О. [3]; Жукова Л.М., Платонов В.І. [4, с. 95–97]; Кириченко О.А., Кудря І.В. [5, с. 23–25]; Колодізєв О.М., Середіна А.В. [6]; Кудрицька Ж.В. [7]; Лиса О.В. [8, с. 60–63]; Мельник С.І. [9, с. 164–184]; Парфентій Л.А. [10, с. 21–30; с. 140–149]; Погрішук Г.Б., Мацедонська Н.В. [11, с. 619–620]; Румик І.І. [12, с. 49–54]; Ус Ю.В. [14, с. 271–272]; Філімонюк Є.В., Тарасенко І.О. [15, с. 24–27]; Фролов С.М. [13, с. 177–180]; Чеберяко О.В., Кривовяз М.А. [16].

Васильєв О.В., Мейта В.І. у своєму дослідженні розглянули основні принципи системи управління економічною безпекою, серед яких: єдність; адаптивність; розвиток; безперервність; економічна доцільність; оперативність; законність; комплексність; компетентність [1, с. 140–142]. Авторами запропоновано систему управління економічною безпекою та виділено такі складові елементи: визначення місії та цілей; моніторинг ринкового середовища; аналіз інформації; виявлення загроз; оцінка економічної безпеки за складовими; формування заходів з нейтралізації впливу факторів ринкового середовища; визначення інструментів захисту; визначення відповідальності за використання системи; впровадження системи [1, с. 143]. Проте, авторами не виділено підходи до розробки системи управління, набір ресурсного забезпечення, рівень взаємодії системи з інструментами управління.

Авторка Данілова Е.І. провела детальне дослідження принципів системи економічної безпеки та запропонувала їх поділ та дві групи: принципи системи економічної безпеки; принципи управління економічною безпекою [2, с. 55–59].

Група авторів Живко З.Б., Черевко О.В., Зачосова Н.В., Живко М.О., Баворовська О.Б., Занора В.О. здійснили ґрунтовне дослідження у напрямку розробки системи управління економічною безпекою [3]. Проте, авторами зроблено акцент на економічну безпеку та окремо не враховано специфіку управління фінансовою безпекою на підприємствах.

Жукова Л.М. та Платонов В.І. розглянули механізм управління економічною безпекою, який містить такі елементи: зовнішні та внутрішні фактори; функціональні складові економічної безпеки; принципи; функції; об'єкти; суб'єкти; методи [4, с. 95–97]. Схожого підходу до побудови системи управління фінансовою безпекою дотримувалися Кириченко О.А., Кудря І.В., які серед елементів системи виділили: функції; принципи; стратегія; цілі; об'єкти; суб'єкти; загрози; ризики [5, с. 23–25]. Проте, не визначено послідовність розробки, впровадження системи управління, очікувані результати від використання на підприємствах.

Авторка Лиса О.В. запропонувала розподіл загроз фінансовій безпеці на зовнішні та внутрішні, врахування яких дозволить підтримувати рівень безпеки, підвищити прибутковість діяльності [8, с. 60–63].

Науковець Мельник С.І. запропонував модель системи управління фінансовою безпекою підприємства, в якій виділив три блоки: блок формування; блок реалізації; блок розвитку [9, с. 164–184]. В основу системи управління покладено технологію антисипативного управління, процес інтелектуалізації управління.

У роботі Парфентій Л.А. сформовано систему управління фінансовою безпекою та в її основі виділено: систему забезпечення; суб'єкти; об'єкти; функції; принципи; цілі; стратегію; концепцію; фінансові інтереси; методи; важелі; інструменти; способи; фактори; критерії [10, с. 21–30]. Також запропоновано схему управління фінансовою безпекою та виділено такі елементи: поточне та перспективне управління фінансовою безпекою; оцінка рівня фінансової безпеки; оцінка економічної нестабільності; оцінка прогнозного рівня економічної нестабільності; розробка стратегії забезпечення фінансової безпеки; розробка альтернативних стратегій забезпечення фінансової безпеки; вибір оптимальної стратегії; реалізація стратегії забезпечення фінансової безпеки; оцінка рівня фінансової безпеки; оцінка ефективності використання стратегії [10, с. 140–149].

В публікації Ус Ю.В. визначено напрямки управління економічною безпекою, серед яких виділено: інноваційні; правові; техніко-техноло-

гічні; фінансово-економічні; інформаційні; силові [14, с. 271–272]. Також визначено такі принципи управління економічною безпекою: вчасність; комплексність; компетентність; безперервність; гласність; законність; взаємодія; плановість; економічність.

Етапи управління фінансовою безпекою запропонували Філімонюк Є.В., Тарасенко І.О., зокрема: дослідження ризиків, загроз, небезпек; формування інструментарію оцінки фінансової безпеки; формування стратегії управління фінансовою безпекою; розробка механізму управління фінансовою безпекою; оцінка ефективності стратегії [15, с. 24–27].

Також автори Чеберяко О.В., Кривовяз М.А. розглянули систему забезпечення фінансової безпеки підприємства у напрямку: фінансова діагностика; інформаційне забезпечення; управління ризиками; фінансові важелі та методи; контроль [16].

Проте, переважною більшістю авторів не вказано набір етапів щодо побудови системи, набір ресурсного забезпечення, перелік об'єктів та суб'єктів, рівень взаємодії з іншими інструментами управління, очікувані результати, а також підходи до розробки системи управління, напрямки до її впровадження та ін. Тому доцільним є удосконалення системи управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємств шляхом застосування системного, інноваційного, інформаційного підходів, яка буде адаптованою до умов сьогодення, враховуватиме результати діяльності підприємств, ґрунтуватися на застосуванні сучасного програмного забезпечення. Слід зауважити, що система управління повинна забезпечити ефективність роботи механізму управління, постійність його використання, дослідження ринкового середовища, формування ефективних рішень.

Розділ 2. Формування системи управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємств

Результати проведеного дослідження дозволили удосконалити систему управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємства. Дотримання системного, інноваційного, інформаційного підходів в межах системи управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємства гарантує злагодженість її роботи, налагодження взаємодії між всіма інструментами управління, впровадження нових підходів, методів, розробку науково-обґрунтованих інноваційних рішень, застосування програмного забезпечення задля автоматизації роботи, обробки та передачі інформаційних даних.

Особливістю системи управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємства є те, що вона швидко адаптується до вимог ринкового середовища, загроз, ризиків та змінюється, вдосконалюється шляхом їх врахування. Також застосування системи направлено на

гнучкість та ефективність механізму управління, безперервність його використання, оптимізацію витрат, розробку та прийняття управлінських рішень. Все це здійснюється на підставі впровадження програмного забезпечення, яке дозволить автоматизувати роботу, підвищити результативність.

Система управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємства повинна складатися з набору компонентів та етапів, які дозволять забезпечити її ефективну роботу, своєчасне реагування на фактори ринкового середовища, ефективність механізму управління (рис. 1). Серед набору компонентів важливим є ресурсне забезпечення, тобто персонал, фінансове, інформаційне, матеріально-технічне забезпечення.

Система управління повинна реалізовуватися шляхом дотримання принципів управління, які теж відносяться до компонентів системи. Серед важливих принципів необхідно виділити такі: гнучкість та оперативність; відповідальність; безперервність; комплексність; своєчасність; інноваційність; дієвість; інформативність; інтегрованість; узгодженість; варіативність.

Щодо такого компонента, як функції, то доцільно реалізовувати такі: планування; організація; контроль; регулювання; аналіз. Використання означених функцій під час реалізації системи управління дозволить організувати його роботу, підвищити ефективність роботи механізму, визначити напрямки вдосконалення та способи адаптації до змінного ринкового середовища.

Компонентом системи управління є формування цілей, а саме забезпечення ефективної роботи механізму управління, своєчасне реагування на зміни ринкового середовища, адаптація та вдосконалення системи управління, розробка рішень задля нейтралізації впливу загроз та підвищення рівня фінансово-економічної безпеки.

Слід відзначити, що суб'єкти управління визначаються в рамках механізму управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємств та для системи управління є таким ж.

Проте, компонент об'єкт управління для системи управління є іншим. Зокрема, ним є загрози, ризики, фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, економічна та фінансова безпека, механізм управління.

Наступний компонент системи управління це підходи управління, а саме системний, інноваційний, інформаційний підхід. Відповідно до системного підходу, досліджувана система управління є набором взаємопов'язаних компонентів та етапів, реалізація яких забезпечує цілісну, ефективну та злагоджену роботу, як системи управління, так і механізму управління.

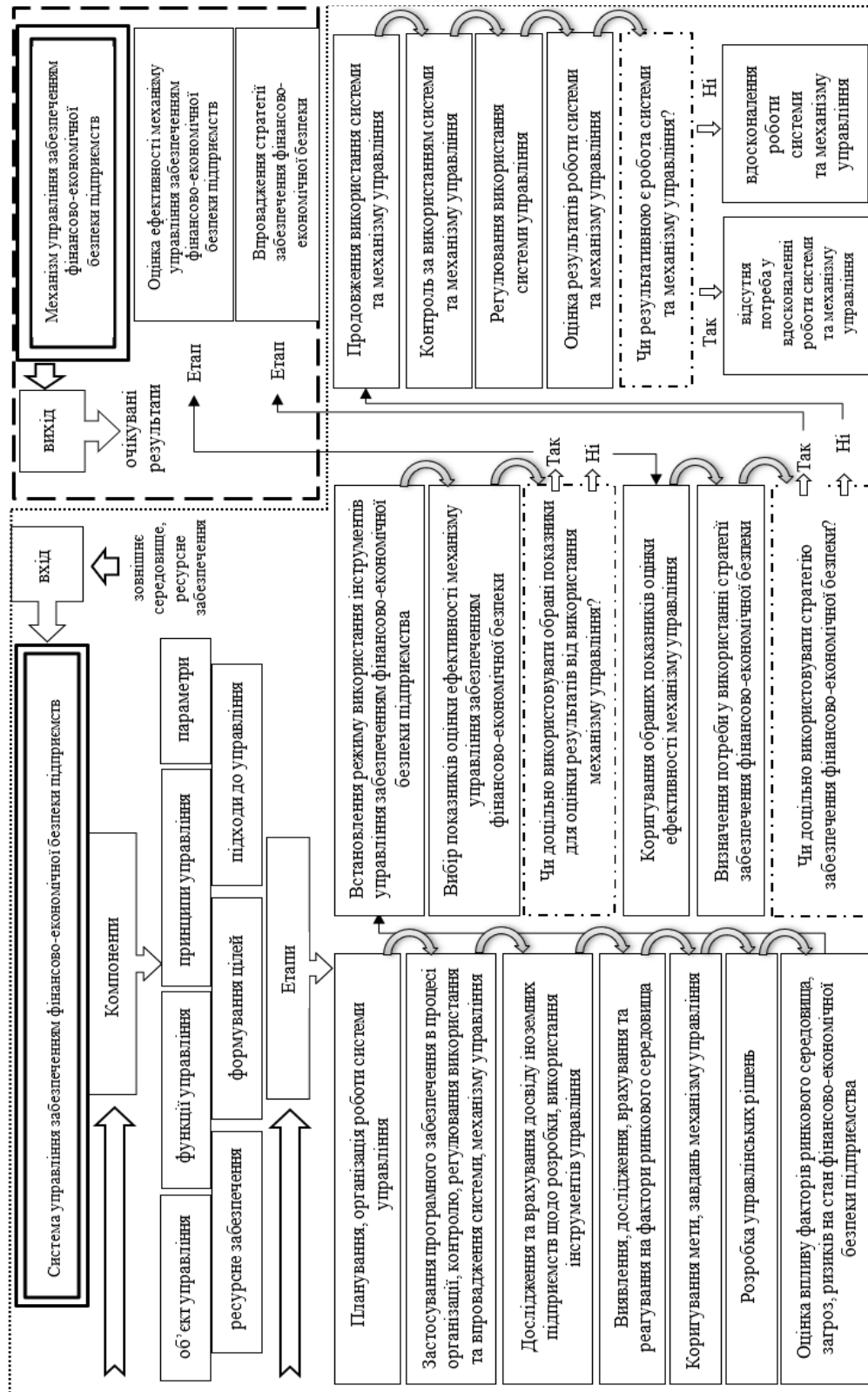

Рис. 1. Структура системи управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємств

Джерело: сформовано автором

Доцільно відзначити, що система управління отримує інформацію щодо факторів ринкового середовища, загроз, ризиків, яка виявляється, досліджується, оцінюється вплив факторів на стан фінансово-економічної безпеки, функціонування підприємства, враховуються отримані результати та відбувається відповідне реагування і дана інформація являє собою вхід до системи управління (зовнішнє середовище, ресурсне забезпечення). Далі відбувається групування отриманої інформації та передача до механізму управління з метою розробки заходів нейтралізації загроз, ризиків. Поряд з цим, дана інформація також враховується під час розробки управлінських рішень, їх корегування, вдосконалення роботи. Саме формування заходів нейтралізації загроз, ризиків, напрямків покращення роботи, способів відновлення економічної та фінансової безпеки, гарантій успішного функціонування виступає в ролі виходів із механізму управління та дозволить досягти очікуваного рівня ефективності економічної діяльності, фінансового стану, зростання показників економічної та фінансової безпеки.

Наступним слід виділити інноваційний підхід, відповідно до якого в межах системи управління, крім використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, доцільним є розробка інноваційних рішень на підставі врахування змінності ринкового середовища, появи нових загроз, кризових явищ.

Поряд із інноваційним підходом необхідно дотримуватися інформаційного підходу, реалізація якого передбачає впровадження новітнього програмного забезпечення задля автоматизації, підвищення ефективності роботи системи та механізму управління, дослідження досвіду іноземних підприємств щодо розробки, використання інструментів управління.

Комплексне використання вказаних підходів забезпечить ефективність роботи системи управління, досягнення сформованих цілей, адаптацію до внутрішнього та зовнішнього середовища.

Ще одним компонентом системи управління є параметри системи управління. Під параметрами розуміються вимоги до функціонування системи управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки, що сприятиме економічності, ефективності її роботи. Серед вимог виділено такі: ефективність; гнучкість; простота; науковість; обґрунтованість; комплексність; економічність; оперативність; прозорість; безперервність.

Перейдемо до більш детального дослідження етапів системи управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємства.

Початково здійснюється етап планування, організація роботи системи управління. Під час планування роботи системи уточняється мета механізму та системи управління, результати системи управління, обираються способи, методи реагування на ринкове середовище. В межах організації передбачається конкретизація завдань системи управління,

необхідності залучення персоналу, рівень фінансового, інформаційного, матеріально-технічного забезпечення для досягнення сформованих цілей.

Вагомим є етап застосування програмного забезпечення в процесі організації, контролю, регулювання використання та впровадження системи, механізму управління, що дозволить автоматизувати їх виконання.

Виокремлено етап дослідження та врахування досвіду іноземних підприємств щодо розробки, використання інструментів управління. Встановлено, що для підвищення ефективності використання інструментів управління доцільним є дослідження досвіду інших підприємств, визначення їх недоліків, впровадження кращих практик з урахуванням особливостей певного підприємства.

Також виділено такий етап, як виявлення, дослідження, врахування та реагування на фактори ринкового середовища, загрози, ризики, небезпеки, що забезпечує адаптацію системи управління до їх впливу, вжиття заходів до вдосконалення роботи.

Нами виділено етап системи управління – коригування мети, завдань механізму управління, що здійснюється за результатами реалізації етапу механізму управління (визначення мети, завдань механізму управління). Ринкового середовища постійно змінюється, виникають нові загрози, кризові явища, непередбачувані ситуації, які потребують від підприємства швидкого виявлення, реагування. Крім того, на підприємствах відбуваються внутрішні зміни, змінюються цілі, напрямки розвитку, завдання. Все це вимагає швидкого врахування означених змін, відображення їх в меті, завданнях механізму, що можливо шляхом використання системи управління.

Наступним є етап розробка управлінських рішень, що відбувається перед етапом організації управління фінансово-економічною безпекою підприємства (даний етап реалізується в рамках механізму управління). Управлінські рішення розробляються шляхом врахування даних отриманих від виявлення, дослідження, врахування та реагування на фактори ринкового середовища, а також інформації щодо впливу ринкового середовища на економічну ефективність діяльності та фінансовий стан підприємства, дослідження факторів впливу на економічну та фінансову безпеку, прогнозування бажаних результатів від управління економічною та фінансовою безпекою (дані етапи реалізується в рамках механізму управління).

Наступним етапом є оцінка впливу факторів ринкового середовища, загроз, ризиків на стан фінансово-економічної безпеки підприємства, що здійснюється за результатами врахування даних щодо виявлених факторів задля оцінки ймовірності настання кризи. За результатами проведення подібного аналізу визначається ступінь впливу загроз,

ризиків на стан фінансової, економічної безпеки, результати фінансово-господарської діяльності.

В межах системи управління визначено важливий етап, який стосується встановлення режиму використання інструментів управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємства. Для визначення режиму використання слід врахувати потребу у використанні інструментів управління, стан економічної діяльності, фінансове становище, рівень економічної та фінансової безпеки, вплив ринкового середовища, загроз, ризиків. В залежності від врахування означених показів встановлюється доцільність використання трьох інструментів управління (система, механізм, стратегія) або лише система та механізм управління.

Етап вибір показників оцінки ефективності механізму управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки дозволяє здійснити вибір групи показників та перейти до етапу оцінка ефективності механізму управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки (реалізується в механізмі управління). Реалізація даного етапу дає змогу обрати саме ті показники, які в більшій мірі відображають фінансовий стан, економічну діяльність, економічну та фінансову безпеку, тобто результати які досягаються за умови використання системи та механізму управління. Крім того, вибір групи показників здійснюється шляхом врахування особливостей роботи підприємств та підвищує точність, достовірність подальших розрахунків. За результатами вибору показників визначається їх можливість комплексно оцінити результати від використання механізму управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки та доцільність використання: за умови можливості проведення комплексної оцінки механізму управління відбувається перехід до етапу оцінки; неможливість проведення комплексної оцінки означає перехід до етапу коригування обраних показників.

Етап коригування обраних показників оцінки ефективності механізму управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки. На даному етапі шляхом застосування програмного забезпечення відбувається перегляд обраних показників оцінки, виявлення тих, які не дозволяють комплексно визначити результатам від використання механізму управління та є не доцільними для використання, коригування показників та уточнення набору груп показників.

Етап визначення потреби у використанні стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства здійснюється до етапу впровадження (етап механізму управління). Даний етап здійснюється шляхом врахування даних від попередніх етапів системи та механізму управління. За умови погіршення рівня фінансово-економічної безпеки, збільшення числа загроз ринкового середовища, фінансових ризиків,

спадної динаміки показників роботи приймається рішення про доцільність впровадження стратегії. Проте, підтримання ефективності роботи, економічних та фінансових показників, рівня фінансово-економічної безпеки дозволяє приймати рішення про доцільність використання лише механізму та системи управління.

Етап продовження використання системи та механізму управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки здійснюється за умови відсутності потреби у впровадженні стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки. Їх використання підтверджує економічність, ефективність, гнучкість роботи інструментів управління та відсутність надмірної кількості загроз, ризиків, кризових явищ.

Важливу роль відіграє етап контроль за використанням системи та механізму управління. Даний етап повинен здійснюватися постійно, тобто протягом всього періоду використання системи, що дозволить виявити порушення роботи, недоліки механізму управління, своєчасно реагувати на ринкове середовище, здійснювати заходи до вдосконалення функціонування інструментів управління.

Наступним етапом є регулювання використання системи управління. Регулювання дозволяє нейтралізувати виявлені недоліки, проблеми в процесі використання системи та механізму управління, розробити шляхи підвищення ефективності їх роботи, адаптації до внутрішнього та зовнішнього середовища, а також підтримувати взаємозв'язок всіх інструментів управління.

Оцінка результатів роботи системи та механізму управління є етапом, реалізація якого дає змогу проаналізувати поточні результати від використання механізму управління, рівень впровадження сучасних технологій в системі управління. Поряд з цим, проведення оцінки результатів дозволить визначити доцільність вдосконалення системи та механізму управління, коригування їх роботи. На означеному етапі відбувається визначення результативності роботи системи та механізму управління на підставі отриманих даних щодо проведення оцінки ефективності механізму управління та приймається одне з рішень: підвищення ефективності механізму управління – відсутня потреба у вдосконаленні роботи системи та механізму управління; зниження ефективності механізму управління – дослідження причин, вжиття заходів до вдосконалення роботи системи та механізму управління.

Сформована система управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємства є доцільною для подальшого використання на підприємствах за умови розробки механізму управління, адже дані інструменти є взаємопов'язаними та використовуються лише в комплексі. Проте роль системи управління є вагомою, адже її застосування сприятиме адаптації до ринкового середовища, виявленню загроз і

ризиків, впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій, вдосконаленню роботи інструментів управління.

Висновки

Проведено дослідження існуючих систем управління фінансовою та економічною безпекою, визначено специфіку їх використання та обґрунтовано доцільність удосконалення системи управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємства.

Таким чином, удосконалено систему управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємства, в основі якої передбачається використання системного, інноваційного, інформаційного підходів, дотримання визначених компонентів та етапів, що гарантує злагодженість роботи, взаємодію між всіма інструментами управління, дотримання нових підходів, методів, розробку науково-обґрунтованих інноваційних рішень, автоматизацію роботи. Все це дозволяє своєчасно виявляти, досліджувати, аналізувати ринкове середовище, адаптувати та вдосконалювати роботу системи управління. Крім того, передбачено впровадження та використання сучасного програмного забезпечення, що дозволить підвищити ефективність роботи механізму управління. Всі інструменти управління мають використовуватися в комплексі задля стійкості фінансово-економічної безпеки, покращення результатів роботи підприємств.

Вагомими перевагами системи управління забезпеченням фінансово-економічної безпеки підприємства є її адаптація до вимог ринкового середовища, загроз, ризиків, постійне вдосконалення, забезпечення ефективності роботи механізму управління, розробка, вибір та прийняття управлінських рішень. Комплексне використання інструментів управління забезпечить підвищення фінансово-економічної безпеки, результативність роботи підприємства.

За умови застосування системи управління промислові підприємства матимуть можливість своєчасно реагувати на загрози ринкового середовища, комплексно використовувати всі інструменти забезпечення фінансової та економічної безпеки, покращувати показники фінансової діяльності, фінансової стійкості, конкурентоспроможності, платоспроможності у довгостроковому періоді.

Список використаних джерел:

1. Васильєв О.В., Мейта В.І. Формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. Тернопіль, 2013. Том 14. № 2. С. 138–145.
2. Данілова Е.І. Ідентифікація принципів і функцій системи економічної безпеки та управління економічною безпекою підприємства. *Підприємництво та інновації*.

2018. Вип. 5. С. 54–61. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/67> (дата звернення: 14.10.2022).

3. Живко З.Б., Черевко О.В., Зачосова Н.В., Живко М.О., Баворовська О.Б., Занора В. О. Організація та управління системою економічної безпеки підприємства : навч.-метод. посіб. / ред. З.Б. Живко. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 120 с.

4. Жукова Л. М., Платонов В. І. Система управління економічною безпекою підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 23. С. 93–98.

5. Кириченко О.А., Кудря І.В. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах фінансової кризи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 10. С. 22–26.

6. Колодізев О.М., Середіна А.В. Державна система управління фінансовою безпекою України та правові засади її функціонування. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць*. 2010. Т. 30. С. 383–398.

7. Кудрицька Ж.В. Система управління фінансовою безпекою підприємства. *Ефективна економіка*. 2012. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=897> (дата звернення: 11.10.2022).

8. Лиса О. В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання в сучасних умовах. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. 2016. Том 26, № 1. С. 58–64.

9. Мельник С.І. Методологічні засади управління фінансовою безпекою підприємств: дис. ... д-ра економ. наук: 21.04.02 / Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України. Львів, 2020. 490 с.

10. Парфентій Л.А. Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності : монографія. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 184 с.

11. Погрішук Г.Б., Мацедонська Н.В. Управління фінансовою безпекою підприємства в сучасних умовах. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 618–621. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/102.pdf (дата звернення: 11.10.2022).

12. Румик І.І. Контролінг у системі управління фінансовою безпекою підприємств. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. № 4 (60). С. 47–56. URL: <https://snku.krok.edu.ua/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/341> (дата звернення: 11.10.2022).

13. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів економічних і юридичних спеціальностей усіх форм навчання / за заг. ред. С. М. Фролова. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 332 с.

14. Ус Ю.В. Управління економічною безпекою підприємства: організаційний аспект. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 49. С. 269–273.

15. Філімонюк Є.В., Тарасенко І.О. Теоретичні засади управління фінансовою безпекою підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2018. № 9 (17). С. 23–28.

16. Чеберяко О.В., Кривовяз М.А. Структурні елементи системи забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4377> (дата звернення: 14.10.2022).

References:

1. Vasyliiev O.V., Meyta V.I. (2013) Formuvannia systemy upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu promyslovykh pidpriemstv [Formation of economic security management

system of industrial enterprises]. *Economic analysis: coll. of science works*, vol. 14, no. 2, pp. 138–145. (in Ukrainian)

2. Danilova E.I. (2018) Identyfikatsiia pryntsyypiv i funktsii systemy ekonomichnoi bezpeky ta upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva [Identification of principles and functions of economic security system and management of economic security of the enterprise]. *Entrepreneurship and innovation*, vol. 5, pp. 54–61. Available at: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/67> (accessed 14 October 2022).

3. Zhyvko Z.B., Cherevko O.V., Zachosova N.V., Zhyvko M.O., Bavorovska O.B., Zanova V.O. (2019) *Orhanizatsiia ta upravlinnia systemoiu ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva: navch.-metod. posib.* [Organization and management of the economic security system of the enterprise: educational method. manual]. Cherkasy: Yu.A. Chabanenko publisher. (in Ukrainian)

4. Zhukova L., Platonov V. Systema upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv [Enterprise economic security management system]. *Investments: practice and experience*, no. 23, pp. 93–98. (in Ukrainian)

5. Kyrychenko O.A., Kudria I.V. (2009) Vdoskonalennia upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv v umovakh finansovoi kryzy [Improving the management of financial security of enterprises in the conditions of the financial crisis]. *Investments: practice and experience*, no. 10, pp. 22–26. (in Ukrainian)

6. Kolodiziev O.M., Seredina A.V. (2010) Derzhavna systema upravlinnia finansovoiu bezpekoiu Ukrainy ta pravovi zasady yii funktsionuvannia [State financial security management system of Ukraine and the legal basis of its functioning]. *Problems and prospects of the development of the banking system of Ukraine: a collection of scientific works*, vol. 30, pp. 383–398. (in Ukrainian)

7. Kudrytska Zh.V. (2012) Systema upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva [System management by financial safety of enterprise]. *Efficient economy*, no. 1. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=897> (accessed 11 October 2022). (in Ukrainian)

8. Lysa O.V. (2016) Finansova bezpeka subiektiv hospodariuvannia v suchasnykh umovakh [Financial security of a business entity in modern conditions]. *Economic analysis: coll. of science works*, vol. 26, no. 1, pp. 58–64. (in Ukrainian)

9. Melnyk S.I. (2020) *Metodolohichni zasady upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv* [Methodological principles of managing the financial security of enterprises]. *Doctor's thesis*, Lviv: Lviv State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. (in Ukrainian)

10. Parfentii L.A. (2019) *Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti: monohrafiia* [Management of financial security of enterprises in conditions of economic instability: monograph]. Sumy: vydavnycho-vyrobnyche pidpriemstvo «Mriia». (in Ukrainian)

11. Pogrischuk G.B., Matsedonska N.V. (2017) Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva v suchasnykh umovakh [Management of financial security of enterprises in modern conditions]. *Economy and society*, no. 12, pp. 618–621. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/102.pdf (accessed 11 October 2022).

12. Rumyk I. (2020) Kontrolinh u systemi upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv [Controlling in the system of financial security management of enterprises]. *Scientific notes of the "KROK" University*, no. 4 (60), pp. 47–56. Available at: <https://snku.krok.edu.ua/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/341> (accessed 11 October 2022). (in Ukrainian)

13. Frolov S.M. (Eds.). (2015). *Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu ekonomichnykh subiektiv : navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv ekonomichnykh i yurydychnykh spetsialnostei usikh form navchannia* [Management of the financial security of economic entities: a study guide for students of higher educational institutions of economic and legal specialties of all forms of education]. Sumy: DVNZ "UABS NBU". (in Ukrainian)
14. Uss YuV. (2015) Upravlinnia ekonomichnoi bezpekoiu pidpriemstva: orhanizatsiinyi aspekt [Management of economic security: organisational aspects]. *Herald of the economy of transport and industry*, no. 49, pp. 269–273.
15. Filimoniuk Y., Tarasenko I. (2018) Teoretychni zasady upravlinnia finansovoi bezpekoiu pidpriemstva [Theoretical bases of management financial safety of enterprise]. *International scientific journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*, no. 9 (17), pp. 23–28.
16. Cheberyako O.V., Kryvovvaz M.A. (2015) Strukturni elementy systemy zabezpechennia finansovoi bezpeky pidpriemstva [Structural elements of the system of provision financial safety of company]. *Efficient economy*, no.10. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4377> (accessed 14 October 2022).